

I E L T E A T R E

LES ESTRENES

Millàs-Raurell: La mare de Håmlet (Romea)

Es de pensar que, presentant-nos la seva obra amb un títol tan ambiciós com el que li ha posat—que per força ha de menar-nos a comparacions, el resultat de les quals ens permetem suposar que ja comptava que era ben difícil que li fos favorable—, Millàs-Raurell s'ha volgut sotmetre a un amenaçador handicap que havia de pesar damunt d'ell d'una manera formidable.

Però, per altra banda, és quasi segur que aquest autor ha pensat ja també que per escriure una mare de Håmlet, posant al davant nostre de bell nou aquest personatge amb tot el caràcter i amb tota la força que li donà Shakespeare, caldria ésser Shakespeare mateix. Per això hem de creure que, malgrat el títol que ha posat a la seva nova obra, Millàs-Raurell no s'ha proposat de cap manera donar-nos una re-creació d'aquell tipus, sinó que ha volgut assenyalar-nos només allò que emparenta—per bé que de molt lluny—la seva Irene, tràgicament frívola, amb aquella Gertrudis reina de Dinamarca, tràgicament apassionada; la concupiscència en què es troben enfonsades; l'una i l'altra havent de sentir de llavis del seu mateix fill el blâme i la vergonya de llur pecat.

Però en el cor d'aquella Gertrudis shakespeareana hi ha encara alguna cosa de bo; alguna fibra que reaccionarà sota l'efecte d'una apellació greu i vibrant com la de Håmlet; podrà despertar-se en ella el seu sentiment de mare. En mostrar-li el seu fill la ignomínia en què viu, ha pogut estremeir-se; ha pogut obrir els ulls fins al fons de la seva ànima per veure-hi «aquelles taques negres i inesborrables per mai més» que l'horroritzen; ha pogut penedir-se. El seu dolor ha estat ben diferent del d'Irene en sentir-se retreure els estralls del temps damunt del seu cos, que és la única cosa que ha afectat a aquesta d'una manera real; la única cosa que de totes les turpituds, de totes les desgràcies, de totes les malvestats que li ha descobert el seu fill, ha deixat arribar fins al seu cor. Gertrudis és immortal perquè els seus sentiments són profunds; Irene és superficial, i d'això pervé la seva amoralitat. Malgrat que els seus pecats agafin més importància als nostres ulls, Gertrudis és més a la vora de la redempció que no Irene, la tràgedia de la qual és més

desolada i terrible per l'eixarrement i la buidor en què es troba la seva ànima que no pas la tràgedia d'aquella, en l'ànima de la qual quedarà sempre algun recó on fer brillar una petita guspira de sentiment i d'emoció d'alguna noblesa.

I no tan sols aquest personatge central de l'obra, sinó tots els altres que en ella intervingen, com el mateix Ernest, fill d'Irene, home actiu, decidit i sencer, que ens resulta, en veritat, ben diferent d'aquell in-

Millàs-Raurell, per F. Callicó

decís i cogitatiu Håmlet que se'ns presenta ja a les primeres paraules obsessionat per la idea del suïcidi i espantat davant la necessitat d'obrir; no tan sols els camins que han seguit els esdeveniments fins a posar-nos en presència de l'acció, sinó tota la marxa d'aquesta, corrobora la nostra impressió que allò que tenen de comú Gertrudis i Irene ha estat el punt de partida, no d'una glossa i un descabellament i un eixamplament de tot allò que en la tràgedia de Shakespeare queda apuntat, sinó d'una creació ben pròpia en la qual Millàs-Raurell ens ha donat un drama intensíssim i d'una gran qualitat tan teatral com literària, per bé que per nosaltres aquests dos conceptes són completament idèntics.

Els caràcters que se'ns presenten en *La mare de Håmlet* són d'una veritat i una exactitud colpidores. L'autor de *La Llotja* se'ns presenta una vegada més amb el seu pessimisme decorat i amarg, treballant en profunditat i arribant al moll de l'os dels personatges, sense cap falla i tot dins la lògica més estricta de cada psicologia. Irene és una creació de primer ordre tots tres actes, però culmina en la patètica escena de l'acabament quan, després de les violentes paraules del seu fill Ernest, que volia arrancar-la de la mentida amb l'horrible veritat que li ha posat al davant, accepta tota la baixesa i tota l'abjecció per tal de no haver de renunciar a la seva falsa felicitat. El joc escènic—les entrades i sortides, el repartiment de les escenes, el diàleg, els cops d'efecte—, portat amb tota la seguretat i amb la més justa gradació. El llenguatge, correctíssim, però sense pedanteria.

La interpretació, excel·lent per part de la senyora Vila, la qual sabé treure magníficament el seu paper; també el senyor Davi, encara que ens semblà que no tenia prou estudiat el seu. Els altres actors, justos i correctes. Hem de remarcar especialment la senyora Morató en la seva Angela Sastre, i el senyor Ventayols, que fa un Pauli excel·lent.

Enriquant d'una manera notable la massa anodina decoració del primer i del segon acte—no parlem de la del tercer, senzillament lletgíssim—, veiem dos quadros de cavallet amb un paisatge cada un. Es cosa de dir que tota la presentació en quedava ennoblida. Un era de Rafael Benet i l'altre de Francesc Labarta.

JOAN CORTES

Teatre Català ROMEA
Companyia catalana VILA-DAVI

Cada dia, el triomf de Millàs Raurell,
La mare de Håmlet

Protagonista: MARIA VILA
Direcció: PIUS DAVI

Teatre Català Novetats
Companyia catalana, direcció:
CARLES CAPDEVILA

Demà, divendres, debut de
ROBINNE

Dilluns, 2 de març, estrena de la darrera producció de JOSEP MARIA DE SAGARRA.

La perla negra

El ballarí John Bux

John Bux — l'excel·lent ballarí català que actua a l'Edèn Concert — s'ha compost un tipus que participa mig de Buster Keaton i mig dels estudiants d'Oxford o de Cambridge. I que té alguna cosa del *clergyman*, també. Un tipus *ahuri* i inefable. Tot molt *cocasse* i molt internacional. Quant al rostre, el del nostre home és completament impassible. Hi ha diversos parers sobre el gest facial dels ballarins. Félix Rosan, el creador del Pierrot de *Détresse*, vol que el ballarí sigui també un mímic, un èmul de Séverin. «Tots els muscles del seu rostre concorren a traïr l'ànima adolorida», ha dit França-Rhol de Rosan. Per contra, molts crítics, partidaris de dreçar la plàstica contra l'expressió, han reprotaxat a Palucca, una singular dansarina alemanya que ha actuat recentment a la Sala de Léna de París, l'excés d'expressió que crea amb la mímica del seu rostre.

No siguem partidistes, i adoptem l'actitud que cada cas particular aconsella. Al ball espanyol, per exemple—essencialment foc i sang, passió i ànima, vehemència—no li fa cap nosa, ans li és necessària, la mímica facial que expressa estats d'ànima. Al ball americà, per contra—asèptic i esterilitzat, deshumanitzat—en el qual el cos i les cames són molt més importants que el rostre, i per al qual l'expressió anímica, la mímica facial li fa més nosa que servei.

John Bux ho ha comprès. I el seu rostre—absent i llunyà, inexistent—no ens desborda ni ens distreu, i ens permet de lliurar-nos sense obstacles als que expressa el seu llenguatge corporal.

Hi ha la dansa que és, sobretot, bella actitud. L'art sublim de Vicente Escudero, per exemple. Tothom recorda les parades brusques del gitano genial, seguides de poderoses *détentes*, nervioses i felines. «Es un arc tivant, els gestos del qual arrenquen de sobte com flexes, amb rapidesa i precisió, vivacitat i domini», ha dit Louis Léon-Martin. Tothom recorda aquells moments immòbils de l'Escudero, clavats a terra en una meravellosa pose d'alta plasticitat. Belles actituds. Figures belles. L'art de John Bux, per contra, és essencialment moviment. El moviment continu, el dinamisme trepidant. El seu cos vibra i s'agita constantment, animat d'aquella mena de *tremoussement* rítmic de la gent de color, que ha fet dir al car García Lorca, arribat de Nova York, que el negre es treu la música fins i tot de les butxaques.

El cos de John Bux, com el d'un veritable pantin de cautxú, teixeix i desteeix damunt la línia trencada dels ritmes de jazz les més inversemblants contorsions, les més inesperades desarticulacions, les pitjors acrobàcies. I tot sense accentuar, sense apoiar. Indicant, únicament, i tot sense esforç aparent. Dissimular l'esforç. Heus ací la preocupació capital de Hal Sherman, el creador del gènere. «Fer totes les coses com si no hi hagués esforç. Quan ballo amb esforç, tot se'n va a rodar. El meu vestit és flotant perquè ha de donar el ritme sense apoiar», deia el gran fantasista a Maurice Verne. Dissimular l'esforç. Heus ací una de les conquestes més legítimes del music-

hall. El públic no té idea de l'esperit de sacrifici i de la tenacitat, de la fèrria voluntat, que calen a l'acrobata, a la ballarina, per aconseguir la *mise au point* de llur treball. El circ, el music-hall, com la boxa, més que la boxa, són una magnífica escola de voluntat. L'entrenament d'un Rastelli, per exemple, és molt més dur que el d'un Girónès. El públic no té idea del treball de presidari al qual s'han de lliurar l'acrobata, la ballarina, per a muntar llur número, i tota la dosi de voluntat que han de posar

El català John Bux

en joc per a domar la matèria, reduir-la a la impotència, i presentar després les performances més considerables sense esforç aparent i amb el somriure als llavis. «El que em plau—diu Jean-Louis Vaudoyer en parlar dels acrobates—és una dificultat llargament combatuda, finalment vençuda, i presentada després sota la màscara cortès i amable del plaer i del caprici.»

Es en aquesta dificultat facilitat on radica l'encís més pur de l'art de John Bux.

SERASTIA GASCH

LA MUSICA

Conxita Supervia

Poques vegades el Palau de la Música Catalana en un diumenge a la tarda ha pogut aplegar una quantitat de públic brillant com el propassat diumenge. Era una cosa temptadora per un cronista de societat. Però el nostre ofici és merament de crítica musical, i encara gràcies, de manera que deixarem per a plomes més ben tallades la nostra relació de l'espectacle de la sala.

Conxita Supervia va cantar un extens programa; tres parts de música comprenent des de Mozart a Mompou. En totes les peces vam poder admirar la seva veu extensa i ben timbrada, l'excel·lent escola i la cura de l'estil. Particularment excel·leix en aquelles composicions de caràcter alegre i tendre amb una punta de malícia.

Aquesta contralt és una de les més intel·ligents conreadores de música de concert que hàgim sentit. Té el sentiment innat del detall i de l'acabat de la dicció. Posseeix el gest que marca amb justesa la intenció de les paraules. A més, té un aplom perfecte i aquell element imponderable de suggestió que acaba d'assegurar el domini del públic.

Els autors que va cantar gairebé tots ja són coneguts del públic de Barcelona. Exceptuem-ne Pizzetti, del qual oïrem una melodia feta sobre una poesia de D'Annunzio. Es tracta d'una *Pastoral* feta amb una cantarella arcaïtzant, tractada un xic a la francesa—més de Fauré que de Debussy. Es treia amb molt bon gust i neta de dissonàncies. S'adapta perfectament a la lletra de Gabriele d'Annunzio.

La cançó de G. Duran, compositor d'origen català criat a Canàries, s'enllaça perfectament amb la tendència de Falla. Un xic més nerviós, però. Pertany a l'escola popularista-refinada que tan sòlid prestigi té enllà de l'Ebre, d'ençà que Albéniz, nat a Puigcerdà, va inventar-la. Falla en aquests moments n'és el gran Pontífex, i G. Duran sosté dignament la tradició de tan eminents artistes.

Les cançons dels nostres Samper i Mompou foren molt ben rebudes per l'auditori. La de Samper posseeix una gran elegància de línia i l'acompanyament molt ben escrit i feliç de ritme i figura. La de Mompou, una gran tendresa lírica i el refinat pessigolleig de les harmonies. A base de no voler personalitzar-se, Mompou és dels nostres compositors més personals.

Com dèiem més amunt, Conxita Supervia sabé trobar l'estil que calia per dir totes aquestes composicions, tan diverses entre si d'esperit i d'escola.

I, encara que no sigui ben bé el nostre comès, sigui'n lícit d'expressar la nostra enhorabona als organitzadors del concert pel gust i la intel·ligència amb què ha estat duta a cap la propaganda.

A veure si hom en pren exemple. Hi guanyaran els artistes i l'art.

G. M.

ufa
i
Fritz Lang
creadors de
Metrópolis
presentaran des de
dilluns, dia 2 de març

simultàniament en
CAPITOL
i
KURSAAL

La mujer en la Luna

Una realització de vanguardia, amè i orientat en la famosa novel·la de Juli Verne.

Aquesta pel·lícula no conté ni cabarets, ni escenes de revista, ni toaletes.

FÉMINA

EL PRESIDIO
POR
JUAN DE LANDA-JOSE CRESPO

¿ES EL HOMBRE CARCELERO DE SU HERMANO?

PRODUCCION EN ESPANYOL DE **Metro Goldwyn Mayer**

CONXITA SUPERVIA
L'eminent cantant catalana que, després d'haver fet triomfar les nostres cançons per tot Europa, dona el seu darrer concert a Barcelona, amb un programa realment extraordinari

AVUI DIJOUS NIT, AL PALAU DE LA MUSICA CATALANA

CAMISERIA
F. Vehils Vidal
32-Avinguda Portal de l'Angel-34
7, Plaça Universitat, 7
REBAIXES EN TOTES LES SECCIONS DE LA CASA

EL CINEMA

"EL PRESIDI" PANORAMA

CINEMA HISPANIC

"La aldea maldita"

S'ha dit, i més d'una vegada, que entre les característiques del cinema rus calia esmentar com a primordial la de l'absència de protagonistes en els seus films. Les figures, disposades en un mateix pla, sense preocupacions de jerarquia i valorades dramàticament per un igual.

Com totes les generalitzacions, aquesta afirmació podria discutir-se indicant excepcions, però cal convenir que enclou una base real que la fa acceptable i utilitzable

film, dones, sembla cercar una unitat que no aconseguix, i mentre el fons és magistral, ple de força i vigoria, l'anècdota superposada no és ni de bon tros dins l'estil admirable de la resta. Ara, que segurament aquesta impressió s'accentua en la versió castellana del film.

El *Presidi* és la traducció castellana de *The Big House*, de Georges Hill. El traductor, W. Ward, no coneixent l'obra original, és aventurat fer una crítica de la tra-

Les coses de C. B. de Mille

Ja som a la Quaresma. Alguns cinemes que es conformen al cicle litúrgic cuiden d'oferir-nos espectacles en consonància amb el caràcter d'aquests dies. Podem triar entre *I. N. R. I.*, *Christus* i *El Rei de Reis*. Aquesta darrera, de Cecil B. de Mille, és la que nosaltres aconsellarem sense vacil·lacions.

Sabeu de qui era *La marca de Foc* que revelà a Josep Maria de Sagarra, segons confessió pública del dia 3 de gener d'enguany i a Sebastià Gasch, segons confessió pública i escrita (pròleg del llibre *Una cultura del Cinema*) el valor del cinema? Era de Cecil B. de Mille. Han passat els anys; nosaltres ens fem vells i Cecil B. de Mille continua produint amb un esperit sempre àgil i jove. Ell és el teòleg de Hollywood i ara ha enllestit *Madame Satanás*, coincidint aquest *mise-en-scène* amb l'aparició d'un llibre francès titulat *Satanás femelle*, d'una senyora que es diu Charpentier.

En aquest nou film, Cecil B. de Mille ha tingut més pensades que mai. Una d'elles consisteix en una escena que figura un ball de màscares a dalt d'un zepelín. I ja podeu pensar que l'home que ha vestit les dones de *Dinamita* no haurà estat tímid en la ideació de les disfresses. Quan els té a tots engrats ballant, els crema el zepelín i ja els teniu tots avall llençats per l'espai, proveïts cada un d'ells de para-caigudes.

Hom es promet un quadro d'una visualitat imprevista amb aquesta escena.

Suposem que la Sra. Satanás no triomfa o que almenys abans serà redimida per l'amor d'un home recte, d'acord amb els cànon del cinema americà.

"Al·leluia" a Roma

A Roma també s'ha presentat *Al·leluia*. Eugenio Giovanetti en parla a *La Gazzetta del Popolo* i senyala com aquest film, presentat en una sèrie de sessions privades, troba una crítica entusiasta i un públic indiferent.

Acaba el seu article dient: «No, com a documental, com a simfonia representativa del geni d'una raça, *Al·leluia* valdria ben poc si la seva originalitat no vingüés d'un element independent; l'element místic-orgànic en el qual l'element negre no entra sinó pel color.»

«El negre encara té crisis d'histeria religiosa, però no com a negre, sinó com a primitiu.»

«*Al·leluia* és, doncs, un film més humà que negre.»

«En la seva millor part, és un cor pueril i sublim, car la veu negra sembla rajar de les profunditats de l'ànima. Certs passatges del film, cal reconèixer-ho, arriben aleshores a una puixança patètica i tràgica digna d'un Shakespeare o d'un Beethoven, i aquests passatges basten per fer-nos entreveure el que serà el film sonor de l'esdevenidor: una tragèdia sintètica del color, del moviment i del so.»

Cinema educatiu

Cada vegada més, el cinema soviètic es veu imposada l'obligació de treballar en la defensa del país. Així, per exemple, Pudovkin, el cèlebre autor de *Tempestat a l'Àsia*, ha estat mobilitzat per realitzar un film: *La guerra*, de tema estrictament militar.

La premsa soviètica insisteix perquè «el cinema es converteixi en un guia, un company, un professor permanent per al soldat roig, per al comandant, per a tot l'estat major», i la Soiuse-Kino projecta, pel 1931 solament, 127 films militars, 80 dels quals són de naturalesa purament instructiva, destinada a la formació militar dels combatents comunistes.

Un interviu amb Mary Pickford

Mary Pickford s'ha traslladat a Nova York i tot un núvol de reporters li ha caigut damunt.

«Estic dedicada — ha dit — a l'examen d'un manuscrit sobre Lucrècia Borgia, i m'ho prenc amb molt d'interès. Penseu si es quedarà parada la gent veient-me en aquest paper, si l'arribo a crear, acostumada a veure'm fent de nena!»

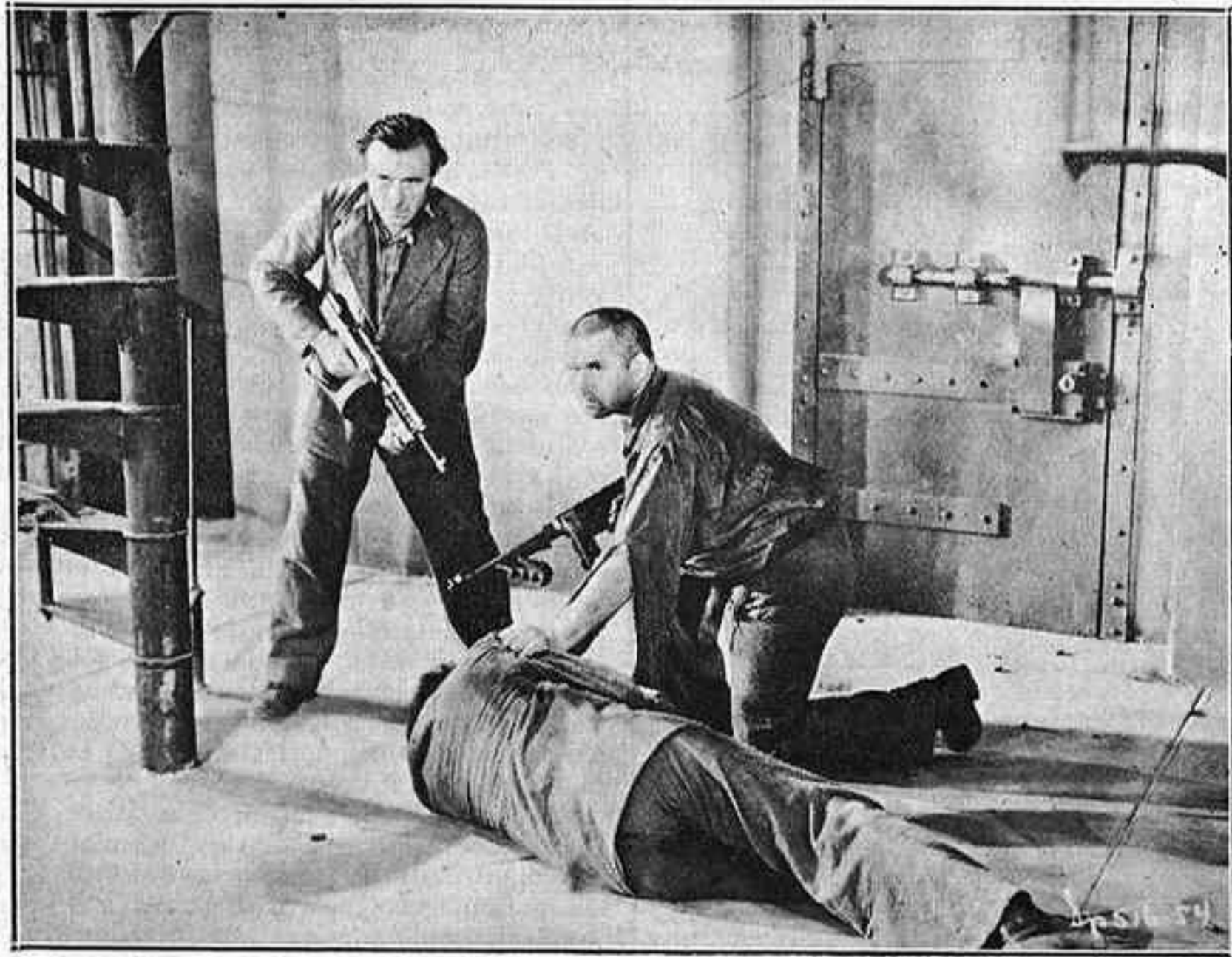
Efectivament, l'hem vista tant de temps amb tirabuixons i faldilles, que ja ens sorprengué veure-li fer de Feréstega en una adaptació (?) de Shakespeare. Però es veu que encara hem vist poc, perquè acaba l'interviú dient que ja no farà més papers de criatura, per traça que tinguin fotògrafs i directors a fer-li semblar, perquè ja li resulten insuportables la innocència afectada i la puerilitat volguda.

Durant el passat mes d'octubre, a la Sala Pleyel, de París, s'ha projectat un film espanyol: *La aldea maldita*, de Florián Rey. És la primera vegada que una pel·lícula espanyola arriba a assolir una atenció internacional. Fins ara, el cinema espanyol era totalment desconegut a l'estranger. Algunes produccions com *La bodega* i *El negro que tenía el alma blanca* havien arribat a París, però en elles hi havia un

tem disposats a demostrar-ho amb una exposició objectiva.

El film recull l'èxode d'un poble castellà, obligat a una fugida col·lectiva per la pedregada de les collites tres o quatre anys seguits. Aquest és l'eix del film, promotor més tard del drama personal, amb un valor de símbol.

En el poble — com en la majoria de pobles espanyols — hi ha un home, mig cacic

Una escena d'«El Presidi»

L'èxode del poble en «La aldea maldita»

en una apreciació global del cinema soviètic. Però si com a simple constatació és fa acceptar, no, en canvi, quan hom pretén utilitzar aquesta particularitat com una marca de la superioritat artística del cinema rus enfront de l'altre cinema, especialment del cinema que ens ve d'Amèrica.

En aquest terreny caldria afirmar tot el contrari. Impossibile fer obra d'art sense comprendre, sense establir jerarquies, superposar plans dramàtics, comptar amb una escala de valors. La concreció del protagonista, lluny d'ésser un defecte del gènere, representa la justa evolució d'aquest envers la cultura, la tendència de la qual és invariablement de marcar diferències i de destacar l'individu.

ducció, però sembla probable que, com de costum, la traducció no està a l'alçada de l'obra autèntica.

Un Juan de Landa — és ben satisfactori poder-ho dir — pot haver substituït dignament Wallace Beery. Juan de Landa és un actor excel·lent. Però la resta no mereix pas la mateixa apreciació. Llevat d'algunes figures més aviat de comarsaria, els altres no estan a l'altura de la gran qualitat del film.

Per altra banda, l'assumpte és més aviat refractari a la verbositat. Segurament guanyaria comprimit amb aquella brevetat i concisió de *La llei de la xurma*. Sonor, tant com el vulgure; els sons no retarden mai damunt les imatges, però les paraules, i les paraules sobretot dites sense l'escalaf d'una gran convicció, no vénen sinó a neutralitzar part de l'emoció que les imatges abandonades a elles mateixes transporten. El tema en si apar més un tema de crits que no pas de frases.

No s'hi valdria a generalitzar aquestes afirmacions que es refereixen al fet concret de la majoria d'escenes parlades d'aquesta producció. Gaires excepcions com l'escena en la qual Juan de Landa es revolta davant la vianda podrida, anul·larien per elles soles part del valor d'aquelles remarques.

Quedem, doncs, que, per aquesta vegada, el film realitzat amb aquell patró comunista a què em referia en començar, hauria segurament donat un rendiment major i s'hauria classificat potser com una de les obres mestres del cinema. El compromís entre dues formes i sobretot la inintel·ligència d'una d'aquestes formes — l'anecdòtica — ha fet un tort positiu a aquest film, que resta, no obstant, l'esforç més considerable presentat fins ara en els dominis de la producció totalment parlada en espanyol. I això no és pas poc, precisament.

El tema és prou bo per temptar de nou un altre realitzador. *Els records de la casa dels morts*, de Dostoievski, o *La Balada de la Presó de Reading*, d'Oscar Wilde, diuen millor que tot comentari com és vast l'assumpte i dens el seu valor tràgic.

Per acabar, un prec. «Studio Cinesa», voldria incloure en una de les seves sessions *The Big House* de Georges Hill? La còpia és a Barcelona. Hi ha en el repartiment Robert Montgomery, Chester Morris, Lewis Stone i Wallace Beery.

JOSEP PALAU

NOTA. — En l'article anterior vaig cometre la gran injustícia d'atribuir a Esther Ralston mèrits que pertanyen exclusivament a Betty Compton, protagonista d'*Els docs de Nova York*. Espero que tots els lectors unànimement hauran fet la rectificació d'aquest error de ploma.

"STUDIO CINAES"

Kursaal BORDERLINE

Presentarà:

- Un film de K. MACPHERSON
- Una producció 1915, de CH. CHAPLIN
- Un film de KURI BERNHARDI; producció Joe May, (U-F-A)

demà, divendres, 27 de febrer a les 22 hores, en SESSIÓ ÚNICA

Es despaxen localitats sense recarrec al KURSAAL, tots els dies, de 5 a 7.

"La última compañía"

Conservi la pell sana, neta, jove, fresca i gemada Afait's depressa, amb higiene, simplement Això ho aconseguirà amb la

PASTA NIX

Hem dit sentit social de *La aldea maldita*, i no ens en penedim. Al contrari, es-

Des d'aquest punt de vista, trobem que *La aldea maldita*, film interpretat per Pedro Larrañaga i Carmen Vianca, és el primer cop d'oposició i de creació futura. A part el seu valor cinematogràfic — valor d'unitat, d'integració argumental, tècnica, escènica, interpretativa —, hi ha el seu altre valor: documental tractat sincerament. Per de prompte, trenca la nostra monotonia cinematogràfica i senyala futurs camins vers horitzons impètjats. I això ja és, per ell tot sol, una troballa.

***

Deia, fa uns quants mesos, que Florián Rey hauria d'iniciar amb *La aldea maldita* la seva carrera cinematogràfica; és a dir, hauria d'oblidar els seus anteriors errors i pendre el seu punt de partida d'ençà d'aquest film. (En el qual hi ha un seriós sentit d'uniformació, de plasticitat, d'alineació de valors, de feliç aprofitament de mitjans. Iniciacions d'alta pel·lícula espanyola.) I això mateix apuntem a tots els que a Espanya fan films o es disposen a fer-ne: cal pendre un punt de partida del qual no s'hagin de penedir després.

Espanya ofereix avui més possibilitats cinematogràfiques que ningú. Per tal com és inexplorada, obre un gran camp als esperits inquisits. Aquest camp l'han de descobrir els espanyols; que no esperin que vinguin a fer-ho els estrangers. (Aquests farien l'espanyolada infidel, no l'espanyol.) Com Maurice Tourneur, que tornà en fracàs d'Andalusia per no haver-hi trobat «color local» per als seus films. Color local, quan en el camp andalús bataga un dels més seriosos problemes socials d'Espanya?

***

El desagradable i el seriós — el dramàtic — constitueixen una de les més sòlides bases per fixar el futur cinema hispànic. En aquest aspecte, cal seguir els russos. El cinema requereix sinceritat, no fals pitoresc. El cinema exigeix veritats, mal siquin desagradables al paladar, mentre facin reaccionar l'esperit. Cal donar coses autèntiques. Des d'aquest punt de vista, *La aldea maldita* és una obra seriosa (social) i desagradable (espanyola). Per això el seu valor cinematogràfic i exemplaritzant.

JOAN PIQUERAS

GRANS NOVETATS EN CORBATES INARRUGABLES

Jaume I, 11 Telèf. 11655

LES ARTS DISCOS

EXPOSICIONS

Pas a la jove pintura

DISCOS

El gramòfon i la ràdio

Fins l'any 1924 només es podia obtenir música, sense coneixements de tècnica instrumental, amb dos mitjans: el gramòfon i els pianos mecànics.

La instal·lació de les primeres emissores i la possibilitat de captar-les amb mitjans a l'abast de tothom, varen fer deixar de banda i arrearar durant aquell temps els gramòfons, principalment, puix que era de casa estant on arribava la música que fins llavors només es podia obtenir amb els discos, i la pianola durant algun temps encara va perdurar.

La revifalla del gramòfon, però, que més havia sofert, aviat es va fer notar. Els programes de les emissores, a estones per manca d'una organització econòmica que els pogués donar certa estabilitat i ajut, i molt també per voler assolir un eclecticisme que acontentés a tothom, no han tingut interès i el temps, d'altra banda, ha fet perdre la novetat i la sorpresa que proporcionava l'invent.

El que dona vida al gramòfon, el disc, ha tingut diversos perfeccionaments en la seva fabricació, el principal dels quals ha estat l'aplicació per gairebé totes les cases productores de l'enregistrament elèctric i haver incorporat els bons artistes i la bona música. Amb això ha desaparegut molta de la prevenció que els amateurs de música tenien contra d'ell.

Els pianos mecànics, en canvi, a poc a poc s'han deixat de sentir i únicament resten en algun local públic en el qual les despeses d'adquisició no han estat compensades per l'amortització ràpida d'aquesta màquina.

El gramòfon i la ràdio tenen ambdós el mateix fi: fer arribar la música a la llar. El públic també és el mateix i potser un esperit de selecció trobaria abans una certa cultura musical més desenrotllada en l'oïent de discos que en el d'emissions de ràdio. A tots dos mitjans i a llur gran difusió d'avui dia devem el gran bé que les persones que no tenen una gran disposició per al piano o una gran voluntat, pleguin i el tanquin i facin rodar un disc o connectin l'altaveu, i no hi ha per què posar el crit al cel, puix els pianistes no mancaran, ja que de vocacions decidides no se n'esgarria cap.

Actualment pot dir-se que el gramòfon i la ràdio es completen l'un a l'altra. El disc és quasi la vida de moltes emissores de ràdio, els programes de les quals viuen de precari dels discos. Tant és així que són molts els venedors de discos que es planyen d'aquest fet, al·legant una possible disminució en la venda d'aquests. La diferència de venda potser hi sigui, però en aquest cas el problema es redueix a estudiar l'oportunitat de radiar discos d'actualitat en gran nombre, com esdevenia amb la música frívola, i que es suprimeixi la prioritat que s'observava fins ara a favor de les emissores d'aquí en radiar discos abans que aquests fossin a les botigues de venda. Però el que crec és que és un error pensar que sentir per l'altaveu un disc pugui portar a la decisió de no adquirir-lo. Tanmateix el botiguer no ven cap disc que no el faci sentir primer, i precisament la ràdio és l'únic mitjà per a obtenir aquesta excel·lent propaganda del disc, que només és possible amb una difusió ben extensa.

D'altra banda, el perfeccionament de fabricació assolit amb els aparells de ràdio ha portat una clientela formidable al disc que abans només tenia oïents en petits auditoris, però que amb els moderns amplificadors ha fet arrearar els pianos mecànics. L'audiència del disc amb un bon aparell elèctric té la virtut de reproduir els elements que l'integren amb una fidelitat no coneguda amb els aparells mecànics.

Això dit, cal afegir, de passada, alguna cosa sobre l'anomenada reproducció elèctrica de discos i encarar-se davant de la propaganda dels constructors de receptors elèctrics de ràdio modestos que l'oferixen amb la possible connexió d'un pick-up que, substituint el diafragma de mica o metàl·lic dels gramòfons, capta les sinuositats de la placa per a portar-les a l'altaveu travessant el circuit amplificador de l'aparell. Jo no sé que es pot anar a cercar amb els altaveus magnètics, i especialment amb aquells que en el mercat són oferts a baix preu. Només amb altaveus dinàmics de molt difícil construcció i de perfecció assolida només per molt comptades marques pot obtenir-se una bona audiència; però per això cal un amplificador d'una potència bastant més intensa que la dels aparells de ràdio d'un preu raonable. Amb un modest portàtil s'obté millor resultat que amb aquestes combinacions ridícules i allora cares, que només comporten una complicació inútil. A la sonoritat de les modestes «màquetes» que ofereixen les cases de gramòfons, potser se li pugui fer algun retrat quant a cruïda i timbre metàl·lic, però en els altaveus senzills magnètics, en canvi, les perturbacions inherents a l'amplificació elèctrica no són compensades per la sonoritat, que en moltes ocasions apareix deformada i sense cap similitud de timbres.

J. A. GRAU

Rafael Llimona
A la Pinacoteca del Passeig de Gràcia aquest pintor ens mostra la seva producció anual. I cada any nosaltres l'esperem amb una confiada atenció, refiats com estem que seguirà responent a la nostra confiança.

Per una banda tenim un lirisme instintiu, pel qual acusa les essències més imprevisibles del model, i per l'altra, una digitació àgil i nerviosa que s'escapa, massa sovint, cap a una interferència perillosa. Sembla com si la mà de Commeleran no es deixés imposar les inevitables limitacions del fet pictòric, i per

J. Commeleran. — Dibuix colorit

Això, potser és perillós de dir, ja que la producció d'un artista pot sofrir—com les altres activitats humanes—els seus alts i baixos. Però, ara com ara, l'obra de Rafael Llimona és manté en un diagrama clarament ascendent.

Aquesta evolució progressiva ha arribat a situar Rafael Llimona en un dels llocs més sòlids entre les darreres promocions de pintors que han aparegut en el nostre país.

Crec no cometre cap indiscreció en anotar que a tots els components del Jurat del concurs «Barcelona vista pels seus artistes», el quadro enviat al concurs de Llimona, els causà una excel·lent impressió. Remarco el fet, perquè la formació d'aquest Jurat era bastant heterogènia. I d'això se'n podria treure la conseqüència que en l'art de Llimona hi ha filtracions de diverses tendències pictòriques, i, potser, seria bastant encertat. Però, hi hauriem d'afegir que totes aquestes possibles filtracions les assimila, tot seguit, el seu privilegiat temperament.

D'altra banda, fixeu-vos que Rafael Llimona no ha passat pel cubisme, ni per l'expressionisme, ni, gairebé, pel fauvisme, i, no obstant, sembla com si s'hagués aprofitat de les seves recerques. El cas d'aquest pintor és, doncs, el d'una adquisició provocada, essencialment, per l'instint.

Llimona no pot satisfer ni els acadèmics ni els avant-guardistes. Pels primers té massa sensibilitat, i pels segons és massa pintor pictòric.

El fill d'una família d'artistes segueix la tradició, amb una nova aportació excel·lent.

Joan Commeleran

Commeleran, en la seva segona exposició, celebrada a la Sala Badrinas, ha corroborat l'interès despertat, l'any passat, amb la primera. L'obra d'aquest pintor està, amb tot, en plena formació. Però, encara que la fruita sigui verda, hom pot apreciar la seva bona qualitat, i preferir l'aspror primerenca a la saturació de la maduresa.

Deixant l'Agricultura a una banda, limitem-nos a les principals característiques que ens presenta la pintura de Commeleran.

això en certs fragments apareix un desordre confusionari.

Si Commeleran no fos dotat, aquest desordre podria mitigar la seva obra; però com que sortosament té l'instint pictòric, creiem, més aviat, que, a no tardar, serà, precisament, de les troballes d'aquesta fuga que en sortiran les qualitats més estimables.

Sigui com sigui, l'actual producció d'aquest artista és ja prou consistent per assenyalar-la com una bona adquisició de la jove pintura catalana.

I més que en la pintura, Commeleran excel·leix en el dibuix. En el paper, sembla que no estigui tan cohibit, per la tècnica, com en la tela; els dibuixos són molt més espontanis i molt menys enfarregats.

Pere Sánchez i Genar Lahuerta

En l'aristocràtica sala de Casa Llibre exposen aquests dos artistes valencians ja coneguts del nostre públic. L'opinió que tenim d'aquests pintors gairebé no s'ha modificat per la present exhibició de les seves actuals obres. El sentit de les seves pintures és el mateix, encara que, avui, la interpretació sigui, pictòricament, de major consistència.

Sánchez i Lahuerta—cada un dintre la seva visió personal—operen sobre el decorativisme estilístic, amb quatre gotes de transcendentalisme en el primer i de caricaturisme en el segon.

Quan en aquest formulisme no hi ha un gruix de certa consistència pictòrica que el suporti, pot decaure a un limitat cartellisme, i aquest és el perill, massa persistent, en l'obra dels nostres distingits visitants.

Hem anotat, en una altra ocasió, la nostra simpatia per l'alliberació de la jove pintura valenciana del seu sorollisme, en la qual aquests dos artistes són els apòstols. Però, després d'haver trencat uns mollos, cal vigilar de no estancar-se en uns altres.

Per això, esperem, encara, un cert dia, que Pere Sánchez i Genar Lahuerta arrencaran els seus preconcebuts decorativismes per encarar-se amb la Pintura.

MARIUS GIFREDA

Diffícilment podem creure en les sorpreses dels concursos públics, essent com són els seus resultats sempre prèviament coneguts i, per tant, previstos; aquesta vegada, però, no ha estat així. El resultat del concurs «Barcelona vista pels seus artistes» és pot dir que no l'esperava gairebé ningú; pertanyent el premi de l'Ajuntament a aquella primera mena de resultats, els previstos, és al premi Francesc Cambó que ens referim, adjudicat al pintor Bosch-Roger.

No hi ha pas dubte que assistim a uns moments de molt, moltíssim interès. L'èxit d'En Bosch-Roger, el primer amb caràcter oficial de tota la seva generació, representa per a nosaltres una època que finalment s'imposa i foragita totes les que la precediren i s'esforcen encara a mantenir-se a nivell.

El conferiment a En Bosch-Roger de 'a majoria d'edat en l'art, envellaix per oposició una quantitat considerable de pintura, i això és molt important, transcendental. La pintura d'En Bosch-Roger és una pintura que ha madurat sense haver de claudicar en res, s'ha perfeccionat per ella mateixa, s'ha preocupat sols de donar cada vegada més perfectes, més bells, més sensibles els resultats d'una visió primer tèrbola, després apassionada, de fauve, i finalment, clarificada per la pròpia llum interior de la raó.

La personalitat d'En Bosch-Roger l'hem de buscar en el carrer, de cara al quotidià espectacle de la urbs, i veurem com una adolescència caòtica, en plena llibertat—última deixalla romàntica de fi de segle—, ha estat retrobada gràcies al gust innat de l'artista per les coses populars, quasi demagògiques, que han sabut restituir, en justa correspondència, l'esperit un xic dispers del pintor.

Observant el natural i fiant-se sols de la intuïció, magnífica intuïció la seva, que ha estat per a ell com l'àngel custodi dels artistes escollits, inicià En Bosch en les seves teles aquella visió densa, sintètica i sobretot pictòrica, de matisacions i untuositats tan sensuals; camí del qual no havia d'aparatar-se ja fins ara, en l'última tela, la guanyadora del concurs.

Encara que la pintura d'En Bosch-Roger caigui dins la classificació de fauve, no creiem pas que París hagi tingut gran influència sobre d'ell. Quan per l'any 1920, després d'alguns estalvis, hi anà per primer cop, tenia ja En Bosch el seu temperament de pintor completament clos, ple, com una fruita, de la seva pròpia saba. Gràcies a això no l'hem vist mai dubtar i molt menys fer *marxa enrera*. Es de suposar, doncs, que en el seu contacte amb la pintura fauve francesa, En Bosch-Roger, més que un mestratge, hi degué veure una coincidència.

Aquest jove artista és tot un exemple de tenacitat. De primer antuvi, mil camins, igualment fàcils, se li oferiren per a esdevenir promptament un pintor colitzat, però ell, no volent traïr les seves personals conviccions, s'estimava més no vendre cap tela ni cap dibuix; i això durà anys i anys, i avui, com qui diu, encara perdura aquella idea del pintor revolucionari—ell, tan normal, tan, si es vol, primari—, que per a molts és un trasbalsador del *modus vivendi* de la pintura catalana contemporània, en general tan tímida i poc personal. El fet que se li hagi donat el premi Cambó i no el de l'Ajuntament—encara que siguin quantitativament iguals—, ho demostra a bastament; i, per tant, l'obra d'En Bosch-Roger és ben digna d'ésser al Museu.

Fins fa poc més d'un any, restava encara

Bosch-Roger. — El Paralel

En Bosch-Roger se sap de cor tots els secrets dels vells carrers barcelonins, sobre tot dels que l'amoxiren de petit, els humits i foscos carrers del barri vell, la proximitat al port, la qual ha deixat al nostre artista aquest simpàtic aire de facècia i un manifest decantament per als gustos mariners.

En aquest ambient transcorregué la seva infantesa de noi de carrer, fent «pedrades» amb xicots d'altres barris, o bé, amb molta gatzara, capussant-se en les olioses aigües, irisades, del port.

Devia tenir quinze anys quan ingressà en les classes de dibuix, nocturnes, de l'Ateneu Obrer; coincidiren amb ell Francesc Domingo, Camps-Ribera, Apelles Fenosa, Daura, Màrius Vives, Alfred Sisquella i Josep Pous, fill del conegut autor J. Pous i Pagès; noms que avui dia es cotitzen en el nostre mercat.

Si de petit ja, de manera tan indòmita, conegué En Bosch la llibertat, mal podia avenir-se a cap disciplina escolar; així, doncs, veurem com poc després vingué un llarguíssim període de transhumant traüll, del qual són testimonis tantíssims apunts i notes preses, ja sigui des del moll, com en els cafès cantants, music-halls, fires i, preferentment, pels reconcs tristos i desolats dels suburbis barcelonins.

A la Plaça de les Beates, en un taller llogat a mitges amb el pintor Daura, començà En Bosch-Roger d'una manera rudimentària a expressar aquest particularíssim concepte del món sensorial i fenomènic de la seva pintura; visió meravellada que conserva Bosch-Roger encara de quan sols els sentits—no la raó—governen les nostres primeres impressions.

En Bosch-Roger un pintor obscur, quasi desconegut, admirat solament dels seus amics, d'aquesta generació que l'envoltà, infontent-li confiança en el mateix, que avui fa seu aquest triomf, i gràcies a ella queda doncs definitivament entronitzada.

L'exaltament d'aquest pintor representa, per dir-ho així, la primera pedra d'una nova acadèmia; una acadèmia on els principis més dissolvents han pogut assolir la maduresa. Per dir-ne algun nom, si aquest no fos tan desprestigiat, en diríem *neo-mediterrània*.

La Plaça Antoni López i Paralel són dues mostres completes d'aquesta escola; la primera representa la cristallinitat de la primera època, plena de turbulències i foscor, de pintura densa, pessimista. En podríem dir també l'època primitiva d'aquesta nova escola; l'altra, el Paralel, és el primer pas d'una nova tendència en la mateixa pintura; la primera forma un parèntesi que queda clos amb la darrera obra presentada al concurs; la segona, lluny encara d'atènyer la perfecció d'aquella, representa, però, la renovació fecunda, oberta a totes les possibilitats; més optimista—havent suprimit de la paleta el vermell—, els blaus i els verds s'han tornat ingràvids; els volums, ponderats uniformement per la llum d'un equilibrat impressionisme, han deixat aquella pesantor, aquell alt sentit de la gravitació dels cossos que feien de la seva pintura una exaltada expressivitat de la terra, d'aquesta terra nostra, tan concreta, roja i sensual i de la qual el nostre pintor, aquest cop, espontàniament, se'ns ha evadit per a superar-se a ell mateix. Una sensacional victòria ha estat el preu d'aquesta evasió.

MAGIÀ PASQUAL

EL JOIER DE MODA

RAMBLA DEL CENTRE, 33
PASSATGE BACARDI, 2

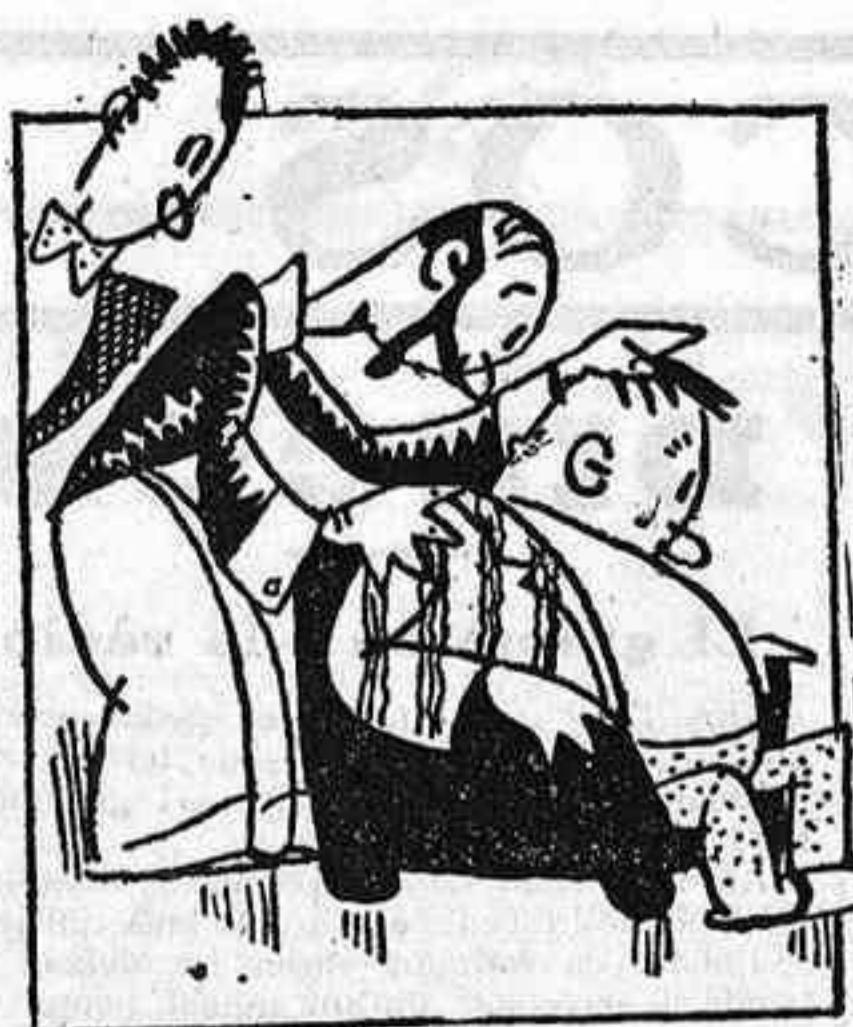
La secretària.—La seva filla li vol enviar un petó per telèfon.
El gerent.—No puc deixar la feina. Rebi'l vostè i ja me'l donarà després.
(The Passing Show, Londres)

BON COR
—Vaig haver de treure la cambra; va pegar el gos perquè havia mossegat el nen.
(London Opinion, Londres)

raspalls per a tots els usos
articles de neteja — objectes per a presents
rambla de catalunya, 40

—Quin furóncol! Es el més gros que he vist en la meua vida! Es un cas extraordinari!

—Es un furóncol de no res, però, sabeu?, s'ha d'afalagar el client.
(Dimanche Illustré, París)

La modista.—Es aquí que em fa mal, senyor doctor.

(The Boulevardier, París)

—Ahir et vaig deixar dos ous i només me'n tornes un.
—Ai! Segurament m'he equivocat tot comptant.

(Lustige Kölner Zeitung, Colònia)

AFISA

Laietana, 18, pral., B
Director
Carles Ossorio

Autoritzacions per a noves indústries

Noves instal·lacions canvis i trasllats

Certificats de productor nacional

Contribució industrial territorial, utilitats

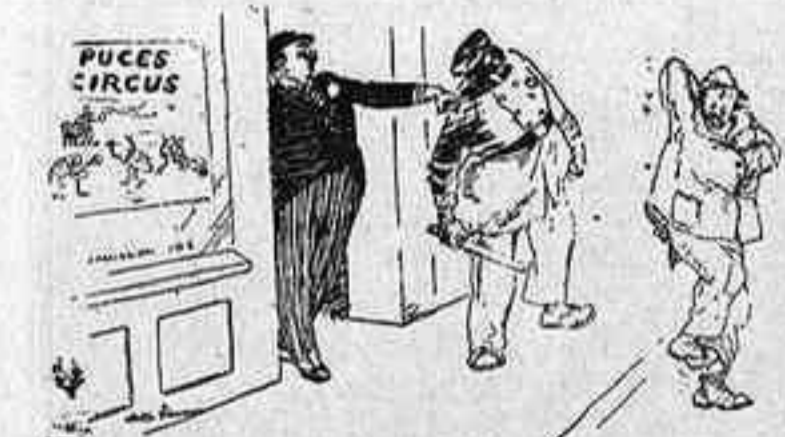
Expedients de protecció de l'Estat

Representant especial a MADRID

—Aguanta'm aquest clau, Joan. Amb la meua poca vista tinc por de clavar-me un cop de martell al dit.

(Punch, Londres)

El domador. — Guàrdia, agafeu aquest home!

(Life, Nova York)

—Dimoni! Aquí sí que no em posaran cap multa!

(Le Pèle-Mêle, París)

—M'he empassat el botó del coll!
—Ja era hora que algun dia sabessis on és.

(Judge, Nova York)

¡NERVIOSOS!

Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades **GRAGEES POTENCIALS DEL DR. SOIVRÉ** que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la

Neurastenia, impotència (en totes les seves manifestacions), mal de cap, cansament mental, pèrdua de memòria, vertigens, fatiga corporal, tremolors, dispepsia nerviosa, palpitations, histerisme i trastorns nerviosos en general de les dones i tots els trastorns orgànics que tinguin per causa o origen esgotament nerviós.

Les **Gragees potencials del Dr. Soivré**, més que un medicament són un element essencial del cervell, medul·la i tot el sistema nerviós, regenerant el vigor sexual propi de l'edat, conservant la salut i prolongant la vida; indicades especialment als esgotats en la seva joventut per tota mena d'excessos, als que verifiquen treballs excessius, tant físics com morals o intel·lectuals, esportistes, homes de ciència, financers, artistes, comerciants, industrials, pensadors, etc., aconseguint sempre, amb les **Gragees potencials del Dr. Soivré**, tots els esforços o exercicis fàcilment i disposant l'organisme per reprendre'ls sovint i amb el màxim resultat, arribant a l'extrema vellesa i sense violentar l'organisme amb energies pròpies de la joventut.

Basta pendre un flascó per convèncer-se'n

Venda a 5'50 ptes. flascó, en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i Amèrica

NOTA.—Dirigint-se i tramitant 0'25 ptes. en segells de correu per al franquigi a Oficines Laboratori Sòbatarg, carrer del Ter 16, Barcelona, rebreu gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenvolupament i tractament d'aquestes malalties.

LAXANTE

PURGANTE

BABY LAX

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correus: Apartat 190
Teleg.: "Carburas"

BARCELONA
Mallorca, 232

Telèfon 73013

CARBUR DE CALCI; Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) :: OXIGEN 99% DE PURESIA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova :: ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova :: FERRO MANGANES i FERRO SILICI :: SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces seda, cotó i altres teixits :: CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica :: GENERADORS, BUFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS, GRATIS

Suscriviu-vos a MIRADOR

Pelai, 62. - BARCELONA

BUTLLETI DE SUBSCRIPCIÓ

El Sr. ....
que viu a .....
carrer ..... n.º ..... es subscriu a **MIRADOR**
vel preu fixat de **2'50 ptes.** trimestre.
de ..... de 193.....
Signature

Anunciar

MIRADOR

és donar a conèixer un producte per tot Catalunya

AIGUA DE ROCALLAURA

LA DEU MÉS RICA DEL MÓN

Si vostè pateix d'Albuminúria, Litíasi úrica (mal de pedra), Bronquitis parenquimatosa, Nefritis crònica, es curarà radicalment amb

AIGUA DE ROCALLAURA

S'expèn en ampolles de litre i mig i en garrafons de vuit litres

Distribuidors generals
FORTUNY, S. A.

Carrer Hospital, 32 i Salmeron, 139

mobles urrutia

dormitoris, menjadors, rebedors, etc.

pisos complets des de 1.000 pessetes

facilitat de pagament a preus al comptat

carme, 14 (tocant a les rambles)

A les deu notabilíssimes característiques que determinen l'extra qualitat del neumàtic

INDIA

Superior al millor

cal afegir avui la nova patent

"Sawtrooh Tedlock"

(Pany de dents de serra)

amb la qual es fa impossible el desprendiment de la banda de rodament

Les patentades característiques

INDIA

fan possible la fabricació en exclusiva de l'article de la més alta qualitat que la indústria coneix

Representant general per a Espanya

A. CAR

BARCELONA

Passeig de Gràcia, núm. 99
Rosselló, 234 - Telèf. 73992